

Harieta Mareci, Teodor Bălan (1885-1972). Viața și opera, Iași, Ed. Junimea, 2003, 294 p.

Cunoscătoare a operei marilor figuri ale istoriografiei românești moderne și contemporane – M. Kogălniceanu, A. D. Xenopol, V. Pârvan, N. Iorga – a istoriografiei din primele decenii postpașoptiste, a istorismului românesc din ultimele secole, transmitând toate aceste date și studenților în cadrul cursului de *Istoriografie* al Catedrei de Istorie al Facultății de Istorie și Geografie din cadrul Universității Ștefan cel Mare, Harieta Mareci a îmbogățit în mod substanțial cunoștințele și dimensiunea disciplinei.

Cercetătoare competentă și asiduă a istoriografiei românești, Harieta Mareci semnează o contribuție de seamă: monografia dedicată lui Teodor Bălan un «*adevărat stâlp de rezistență al istoriografiei contemporane*» (V. Cristian) apărută în prestigioasa editură ieșeană *Junimea* editură care ocupă astăzi un loc aparte în șirul editurilor ce au scos la iveală lucrări monografice din domeniul patronat de Muza Clie deosebit de valoros.

Scrierea rămâne un exemplu de analiză monografică prin care autoarea și-a propus să prezinte locul istoricului Teodor Bălan în ierarhia valorilor din istoriografia și cultura română. Intenția sa pornește de la o bază sigură: descoperirea unui însemnat fond documentar, nerăsfăit, în măsură să dea o imagine clară a preocupărilor intelectuale ale aceluia ce a fost T. Bălan. Cartea la care ne referim în aceste rânduri are astfel o dublă însemnătate: ea ilustrează un nou efort de interpretare a activității unui istoric, despre care s-ar fi crezut că s-a spus tot ceea ce era mai important și repune totodată, în circuitul cunoașterii o valoroasă zestre de texte inedite.

Avem astfel suficiente motive pentru a stăruie pe marginea acestei lucrări atât de bogată în judecăți și informații noi, o lucrare exemplară prin erudiție, rigoare și, nu mai puțin, prin limpezimea stilului. Să adăugăm la aceste însușiri și strategia demonstrației, altfel spus, felul în care autoarea a gândit structura cărții, ținând seama de faptul că demersul ei este în primul rând unul de reconsiderare «*de redescoperire și prețuire a unui istoric de seamă al Bucovinei*».

După un cuvânt înainte datorat cunoscutului istoric contemporan al trecutului Bucovinei, prof. univ. dr. Mihai Iacobescu, Harieta Mareci începe prezentarea personalității istoricului Teodor Bălan structurată în opt capitole. În chip firesc, în capitolul *Orizont istoriografic* sunt recapitulate contribuțiile și aprecierile de până acum în legătură cu viața și opera lui T. Bălan, multe dintre acestea pornind de fapt de la interesul pentru biografia lui T. Bălan. Pe parcursul a patruzeci de pagini putem pătrunde ușor, încet și sigur în cunoașterea *vieții unui istoric*, cu date concrete și mai ales logic așternute pe hârtie.

Dintre multele aspecte legate de viața lui T. Bălan, ne-au atras atenția paginile în care ne este prezentată importanta activitate a lui T. Bălan ca *organizator al Arhivelor Bucovinei* cu scopul mărturisit de a-și aduce contribuția la integrarea Arhivelor Bucovinei în sistemul național reprezentat de Arhivele statului organizate de Dimitrie Onciul, precum și paginile în care ne sunt prezentați anii în care T. Bălan a fost *Director al Bibliotecii universitare din Cernăuți*. Ceea ce

atrage atenția în prezentarea datelor biografice este faptul că Harieta Mareci a căutat să pună în evidență cea mai importantă latură a vieții *De dignitate vitae*.

Munca istoricului se confundă deseori cu cea a culegătorului și a editorului de documente, deseori făcându-se o arbitrară distincție între istoric și editor de izvoare, ambele ipostaze ținând de o singură persoană. Teodor Bălan a fost și este pe drept cuvânt considerat personalitatea cea mai legată de arhivele și documentele bucovinene și asupra acestui aspect al activității sale îi este dedicat capitolul *Culegător și editor de documente*, știut fiind faptul că „*multe dintre ele, cele mai multe, nu ar fi putut fi fabricate, fie datorită vremurilor, fie datorită omului mai puțin dispus la compromisuri*” (V. Cristian). Iată încă o dovadă a ceea ce înseamnă *De dignitate vitae* pentru un slujitor al științei ce trebuie slujită *sine ira et studio*.

Capitolul cel mai mare este dedicat scrierilor istorice: 1) *Probleme de istorie a evului mediu*; 2) *Probleme de istorie modernă*. Urmărind cu atenție acest capitol, urmat de peste 400 de note bibliografice, poți ușor desluși faptul că Teodor Bălan a fost un „*impătimit în munca de defrișare a materialului documentar*” (p.165) și că era conștient, așa cum în antichitate afirmase Quintilian că în termenii istoriografiei *Non multa sed multum* înseamnă „*a cerceta mereu, a sonda mai adânc pe spații și durate restrânse, în ideea de a descoperi cât mai multă informație și de a da un contur cât mai exact aspectelor avute în vedere*”. Pentru ca această prezentare să fie completă, Harieta Mareci a reușit în aproape 20 de pagini să prezinte *Lista lucrărilor lui Teodor Bălan*.

Prezentarea integrală a două din lucrările lui Teodor Bălan *Gărzile naționale din Bucovina din anul 1848* și *Polemica dintre ziarele "Bucovina" și "Siebenburger Bote" din anul 1849* dovedește că Harieta Mareci a vrut să ne pună la îndemână un grupaj valoros de scrieri ce definesc preocupările istoricului Teodor Bălan, limba și orizontul său de idei care sunt într-o oarecare măsură specifice vremii. Astfel compartimentată, lucrarea face dovada unei structuri logice și unitare, care probează o corectă viziune asupra subiectului ales pentru tratare monografică. Împietind exegeza cu restituția, Harieta Mareci ne-a dat astfel o carte de cea mai mare utilitate prin bogăția de informații. Ea este și un model pentru extinderea aceleiași gen de monografii și în cazul altor cărturari-istorici fie ei oricât de modești.

Vasile M. Demciuc